

*Ammattikasvatuksen kirjoituskilpailun
voittanut Lena Siikaniemi:*

”Kansainvälistyminen ei saa olla itsetarkoitus”

Päijät-Hämeen koulutus konsernin henkilöstöjohtajan, KT Lena Siikaniemen mielestä kansainvälistymistä ei pitäisi nähdä itsetarkoituksena, vaan keinona kehittää osaamista. – Globalisaation ja kansainvälistymisen käsitteet liitettynä ammatilliseen peruskoulutukseen ovat vielä vailla yhteisesti ymmärrettyä sisältöä. Keskustelu kentällä ei ole ollut riittävän perusteellista, eikä meillä ole olemassa aiheesta riittävää tutkimustietoa, jotta keskustelulla olisi teoreettista relevanssia, toteaa ammattikasvatuksen kirjoituskilpailun voittanut Siikaniemi.

Siikaniemen kirjoituskilpailuun voittoisasti osallistunut artikkeli ”Ammatillinen peruskoulutus kohtaa globalisaation haasteet” lähti liikkeelle hänen pari vuotta sitten valmistuneesta väitöskirjastaan, joka käsitteli ammatillisen peruskoulutuksen vetovoimaisuutta. Hän lähestyi aihetta tutkimuksessaan paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla.

– Vetovoimaisuudesta puhuttiin paljon, mutta sitä ei määritelty missään. Kä-

sitteiden määrittelemisen jälkeen lähdin väitöstutkimuksessani etsimään sellaista vetovoiman mallia, millä edistettäisiin nimenomaan meillä täällä Päijät-Hämeessä metalli- ja konealan vetovoimaisuutta.

Siikaniemi rajasi väitöstutkimuksestaan tietoisesti kansainvälisen näkökulman pois. Väitöksen jälkeen hän lähti heti tekemään jatkotutkimusta samasta aiheesta, mutta lavensi sitä nyt kansainvälisyyden suuntaan. Siikaniemen artikkeli syntyi kirjoitushetkellä vielä kesken eräisen jatkotutkimuksen materiaalista.

– Minua häiritsee se käsite ”kansain-



Päijät-Hämeen koulutus konsernin henkilöstöjohtajalla Lena Siikaniemellä on kokemusta erilaisista kansainvälisistä projekteista. – Liettuassa ja Latviassa olen ollut kehittämässä heidän alueellisia koulutusjärjestelmiään.

välistyminen”. Päijät-Hämeessäkin kaikissa strategioissa lukee, että kansainvälistytään ja tuetaan sitä, oli kysymys sitten yrityksistä tai oppilaitoksista. Mutta mikä on tarkalleen ottaen se kansainvälistymiseen liittyvä tavoite, sitä ei ole tarpeeksi selkeästi määritelty, Siikaniemi selittää uuden tutkimuksensa lähtökohtia.

Siikaniemen mukaan koulutus konserniin kuuluvista oppilaitoksista pitää valmistua väkeä, jonka osaaminen riittää myös kansainvälisillä työmarkkinoilla. Kysymys kuuluukin, että tukevatko esimerkiksi jotkut vierailut tai lyhyet harjoitellut ulkomailla tai opiskelijavaihto tarpeeksi tätä tavoitetta? Toisin sanoen: miten toiminta kytketään tavoitteeseen?

Globalisaatio nähdään useimmiten uhkakuva

Opetusministeriö edellyttää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassaan (2003–2008) ammatillisen koulutuksen reagoivan globalisaatioprosessin aikaansaa-

miin elinkeinoelämän ja yhteiskunnan muutoksiin, jotka vaikuttavat muun muassa ammattirakenteisiin, ammattien sisältöihin ja hankittaviin osaamisiin.

– Tähän vaateeseen on reagoitu eri tavoin eri koulutusasteilla ja oppilaitoksissa. Jotkin oppilaitokset mittaavat kansainvälistymistä vain siltä pohjalta, kuinka paljon niiden opettajia tai opiskelijoita on ollut vaihdossa suuntaan tai toiseen.

– Mutta sitä ei mitata, että miten kansainvälistymisen tavoite näkyy opetus suunnitelmissa. Millä tavalla esimerkiksi opettajavaihdon kautta hankittu tieto siirtyy sinne opetussuunnitelmaan ja opiskelijoille asti?

– Sellainen kokonaisnäkemys usein puuttuu. Paljon riippuu myös oppilaitoksen johtamistavasta. Ammattikorkeakoulut ovat ehkä paremmassa asemassa, sillä niiden kansainvälistymiskehitys käynnistyi, kun ne vakinaistamisensa jälkeen pääsivät mukaan erilaisiin EU-ohjelmiin.

Siikaniemen mielestä kansainvälistymistä ei pitäisi nähdä itsetarkoituksena, vaan keinona kehittää osaamista. Globalisaation ja kansainvälistymisen käsitteet liitettynä ammatilliseen peruskoulutukseen ovat vielä vailla yhteisesti ymmärrettyä sisältöä.

Globalisaatio mielletään usein ensijaisesti joksikin pahaksi, joka uhkaa meitä ulkopuolelta. Sen nähdään merkitsevän kasvavaa taloudellista kilpailua ja kasvavaa kilpailua työpaikoista. Keskustelussa huomio keskittyy monesti epämääräiseen ja usein negatiiviseen muutokseen, johon ei voida vaikuttaa.

Keskustelun lähtökohtaa tulisi Siikaniemen mielestä siirtää aluenäkökulman suuntaan, joka toisi globalisaation lähemmäksi meitä ja arkipäivästä työtämme.

- Tulisi pohtia sitä, että mitä globalisaatio tarkoittaa meidän alueellamme ja millä tavalla me voisimme siihen parhaiten vaikuttaa.

Opiskelijat haluavat pysyä Suomessa

Suomi on Euroopan laidalla ja työvoiman liikkuvuus yli rajojen on meillä vähäistä verrattuna esimerkiksi Baltian ja Etelä-Euroopan maihin. Useat alueet Suomessa ovat monokulttuurisia, ja oppilaitosten kansainvälistyminen saa näillä alueilla erilaisia lähestymistapoja verrattuna esimerkiksi Helsingin metropolialueeseen, joka on muuttumassa yhä monikulttuurisemmaksi.

Globaalit muutokset edellyttävät ammatillisen peruskoulutuksen reagoivan muutossarjaan, joka alkaa kansallisen makrotason muutoksista elinkeinoelä-

mässä. Alueellisella tasolla muutokset vaikuttavat yritysten kansainvälistymiseen ja sen mukanaan tuomiin vaikutuksiin tutkinnoissa ja osaamisvaatimuksissa.

Oppilaitosten tulee muuttaa näiden vaikutusten mukaisesti opetussuunnitelmiaan ja -menetelmiään sekä oppimateriaalejaan. Tavoitteena on taata riittävä osaaminen työskenneltäessä sekä kotimaassa että ulkomailla. Opiskelijoiden niukat kokemukset kansainvälisestä työelämästä asettavat tälle kehittämistyölle mittavia haasteita.

Siikaniemen tutkimuksen empiiriosassa osassa käsitellään päijätthämäläisten ammatillisen peruskoulutuksen kone- ja metallialan sekä sosiaali- ja terveystyön opiskelijoiden käsityksiä globalisaatiosta ja oppilaitosten kansainvälistymisestä opintojen eri vaiheissa. Tutkimusaineisto on koottu keväällä 2006.

- Osa nuorista näkee oman tilanteensa sellaisena, että tulevaisuudessa he ihan oikeasti kilpailevat työpaikoista globaaleilla markkinoilla, vaikka asuisivatkin Suomessa. He näkevät sen myös mahdollisuutena, mutteivät ole kuitenkaan pyrkimässä isona rintamana ulkomaille töihin.



Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista haluaa työskennellä valmistumisensa jälkeen Suomessa (71 %), ja vain pieni osa (16 %) toivoo työllistyvänsä Euroopan ulkopuolelle. Vain 4 % opiskelijoista tunsikin kansainvälisiä opiskelumahdollisuuksia hakeutuessaan koulutukseen ja 49 %:lla opiskelijoista ei ollut mitään tietoa niistä.

Siikaniemellä on insinööritausta

Lena Siikaniemi on peruskoulutukseltaan tietoliikennetekniikan insinööri ja ammatillinen opettaja. Hän opetti uransa alkuvaiheessa aikuis-koulutuskeskuksessa elektroniikkaa ja sähkötekniikkaa, mutta oli jo silloin mukana erilaisissa henkilöstön ja organisaation kehittämistyöryhmissä siirtyen lopulta vetämään organisaation kehittämistä opettajan työnsä ohella.

Erityisen mielenkiintoisena kokemuksena Siikaniemi pitää Tampereen yliopistossa vetämänsä opettajien työelämäyhteyteen liittyntä projektia. Vuodesta 1998 lähtien hän toimi puolenkymmenen vuoden ajan yritysten henkilöstön kehittämisprojekteissa. Hän väitteli kasvatustieteiden tohtoriksi vuonna 2005.

Ennen kuin Siikaniemi nimitettiin Päijät-Hämeen koulutus konsernin henkilöstöjohtajaksi vuoden 2006 alussa, hän työskenteli konserniin kuuluvan Lahden ammattikorkeakoulun kehittämisspällikkönä. Konsernissa työskentelee 1 600 henkilöä. Konserniin kuuluvissa oppilaitoksissa opiskelee yhteensä 11 500 päätoimista opiskelijaa.

Markku Tasala